

РОМСКА
ОРГАНИЗАЦИЈА ЗА
МУЛТИКУЛТУРНА
АФИРМАЦИЈА

МЕТОДОЛОГИЈА

*за правно застапување на
здравјето на Ромите*

СОДРЖИНА

I: ВОВЕД.....	3
II: ЗНАЧЕЊЕ НА ИЗРАЗИТЕ УПОТРЕБЕНИ ВО ОВАА МЕТОДОЛОГИЈА.....	6
III: СОБИРАЊЕ И АНАЛИЗА НА ПОДАТОЦИ И ИНФОРМАЦИИ	8
IV: ПРОЦЕС НА СТРАТЕШКА ЛИТИГАЦИЈА.....	10
V: ЧУВАЊЕ НА ДОБИЕНИТЕ ИНФОРМАЦИИ И ПОДАТОЦИ, МОНИТОРИНГ И РЕВИЗИЈА	13
VI: ПРИМЕНА НА МЕТОДОЛОГИЈА.....	14
VII: ПРИЛОЗИ	15
<i>Анекс 1. Форма и содржина на Досие на клиент</i>	
<i>Анекс 2. Засегнати страни од прв степен при документирање и постапување по случај</i>	
<i>Анекс 3. Форма и содржина на Изјава од клиент</i>	

I: ВОВЕД

Член 1

Оваа *Методологија за правно застапување на здравјето на Ромите* претставува основна рамка за работа на Правниот оддел од областа на човековите права, според која вклучените страни преземаат релевантни правни дејствија.

Преку *Методологијата*, како алатка базирана на правни аргументи и аргументи од применети политики, здравјето на Ромите се третира како основно човеково право.

Член 2

Со правните дејствија се цели пред сè кон обезбедување на услови, можности и заштита при остварување на правата од здравствена заштита и осигурување на Ромите во Република Македонија, а кои се или би можеле да бидат исклучени од институциите на системот.

Преку правните дејствија се обезбедува остварување и заштита и на други сродни права, меѓусебно поврзани односно права од социјална заштита, регулирање на граѓански статус, право на еднаков пристап до јавните институции, право на не-дискриминација, со посебен фокус кон жените и децата.

Паралелно, повредата на правата се мониторира индивидуално и системски, а претставува основа за преземање дејствија насочени кон елиминација на процедурални пречки во постапките за остварување на правата, како и во случаи на не-еднаков третман во пристапот до здравствени услуги со кои се загрозува здравјето на пациентите Роми.

Правните дејствија се спроведуваат преку:

➤ **Правно зајакнување**

- информирање, едукација и давање правни совети за начинот на примена на законските одредби при остварување и заштита на правата;

- Застапување пред здравствените установи и релевантни институции
 - директна соработка со здравствени установи/релевантни институции и мониторинг на постапките, како и прибирање на информации за измени и дополнувања;
 - правна кореспонденција: пишување претставки, жалби, молби, барања, изјави, пријави, тужби, со цел остварување или заштита на правата;
 - директна соработка, консултации со органите за заштита на правата на граѓаните;
 - пишување ургенции и реакции во писмена форма, како и организирање средби доколку соодветни заштитни механизми не се преземени.

- Стратешка литигација
 - подготовка на правна анализа за законски одредби кои предизвикуваат процедурални/системски пречки на база на мониторингот на примената на законската регулатива;
 - поведување иницијативи пред законодавните органи заради измени и дополнувања на законска регулатива;
 - документирање и мониторирање на случаи на Роми кои се соочиле со нееднаков третман во пристапот до здравствени услуги и сродни повреди на правата;
 - директна соработка, консултации со адвокатски канцеларии и судски органи за обезбедување судска заштита по идентификувани повреди на правата;
 - поддршка на Ромите за поведување на судски постапки при повреда на правата, а кои се однесуваат на претрпена штета од работата и функционирањето на здравствени установи/ релевантни институции.

Член 3

Во изработка на Методологијата се применува постоечката национална законска регулатива, а од особен интерес се следните закони:

- ❖ Закон за здравствена заштита,
- ❖ Закон за здравствено осигурување,
- ❖ Закон за заштита на правата на пациентите,
- ❖ Закон за спречување и заштита од дискриминација,
- ❖ Закон за социјална заштита,
- ❖ Закон за бесплатна правна помош.

Член 4

Актери кои се предмет на опсервација и опфатени со оваа Методологија се: Ромска заедница, Министерство за здравство на Република Македонија, Фонд за здравствено осигурување на Република Македонија, Приватни здравствени установи од примарна здравствена заштита, Јавни здравствени установи од секундарна и терциерна здравствена заштита, Јавно обвинителство на РМ, Народен правобранител, Државен Санитарен и Здравствен Инспекторат, Комисија за заштита од дискриминација, адвокати и правни практичари, Органи на судскиот систем, Министерство за правда и Собрание на РМ.

Член 5

Со оваа Методологија се пропишува начинот на собирање и анализа на податоците и информациите заради оценување на постапките и пречките при остварување на правата, како и идентификување на повреди на правата, како основен извор на информација за превземање/инцирање на правните дејствија.

II: ЗНАЧЕЊЕ НА ИЗРАЗИТЕ УПОТРЕБЕНИ ВО ОВАА МЕТОДОЛОГИЈА

Член 6

Одделни изрази употребени во оваа методологија го имаат следново значење:

1. “Податок” - факт кој претставува збор, бројка или слика која е добиена како резултат на собирање или размена на информации;
2. “Информација” - претставува комбинација на поврзани податоци добиени преку комуникација, опсервација, медиум, или на друг начин;
3. “Квантитативна анализа” - нумеролошко одредување на бројот на документираните случаи;
4. “Квалитативна анализа” - дефинирање на различните пречки во остварувањето, повредите на правата од здравствена заштита и нееднаковиот третман во пристапот до здравствени услуги преку одредување на чувствителноста и степенот на повредливоста, преземање на мерки за спречување на идните пречки и повреди на правата кои би можеле да се случат;
5. “Собирањето на информации” - циклус структуриран низ различни фази почнувајќи од колекционирањето, преку интерпретација на информациите и нивна дисеминација;
6. “Мониторинг” - систематско прибирање и обработка на информации кои може да се користат да се подобри процесот на донесување одлуки, како и посредно, да ја информира јавноста директно или како алатка за повратна информација за реализација, евалуација и формулирањето на политиката;
7. “Здравје” - состојба на целосна физичка, ментална и социјална добросостојба, а не само отсуство на болест или слабост;
8. “Здравствена установа” – установа основана и која работи согласно со прописите од областа на здравствената заштита;
9. “Релевантна институција” – претставува државен орган со уставен или законски мандат кој индиректно преку превземањето на постапките во

своја надлежност, влијае на спроведување на постапката на здравствената установа и остварувањето на правата од здравствена заштита и осигурување за граѓаните.

10. “Не-еднаков третман” - е секое активно или пасивно однесување на секое лице од страна на јавните власти, според кое сите луѓе не се рамноправни, односно изедначени во обврските и правата, кое создава основи за привилегирање или депривилегирање на некое лице на неоправдан начин, или кое го изложува на неправеден и деградирачки однос во споредба со други лица во слична ситуација.
11. “Повреда на правата” – секое неоправдано постапување или непостапување од физички или правни лица, со кое се повредуваат основните човекови права.
12. “Стратешка литигација” - преземање индивидуални случаи пред законодавна или судска власт против органи на државна управа и други органи и организации кои имаат јавни овластувања во Македонија, а кои репрезентативно ја изложуваат пречката при остварување или повреда на правата за Ромите, во согласност со меѓународните и национални законски стандарди, а истото би резултирало со системска промена и бенефит за пошироката заедница.
13. “Засегнати страни од прв степен” – страните кои првично се вклучени во процесот на идентификување, документирање и постапување по одреден случај од областа на здравствена заштита и пристап до здравствени услуги.
14. “Засегнати страни од втор степен” – страните кои ќе бидат опфатени во консултативен процес по идентификуван случај кој не може да биде решен преку вклучување на засегнатите страни од прв степен.

III: СОБИРАЊЕ И АНАЛИЗА НА ПОДАТОЦИ И ИНФОРМАЦИИ

Член 7

За да се собираат и анализираат податоците и информациите помеѓу вклучените страни потребно е да се дефинира центар (Правен оддел) за прием и размена на податоци и информации и активна анализа преку кој е овозможена:

- комуникација помеѓу здравствените установи/релевантните институции и ромската заедница,
- координација меѓу сите вклучените страни,
- континуирана поддршка од стручни лица, експерти и други организации или заинтересирани страни,
- доверба на заедницата кон здружението и негова препознатливост во областа на делување,
- постојаност и достапност на здружението до заедницата.

Неопходни човечки ресурси за функционирање на Правен оддел претставуваат: координатор, правник и теренски асистент.

Член 8

Информации и податоци се добиваат преку:

- теренски асистент,
- соработник од здравствена установа/релевантна институција,
- ромска заедница,
- здружение и организација со слични или исти цели и целна група,
- медиум (ТВ, радио, весник, и сл.),
- социјална мрежа.

Член 9

Откако ќе се соберат првичните информации за лицето (клиент) кое бара преземање правно дејствије заради остварување или заштита на правата, се отвора *Досие за клиент* и со тоа започнува постапката на прибирање на потребна документација и обработка на податоците заради оценување на пречката или повредата на правата.

Досието за клиент претставува основа за преземање понатамошни дејствија, а се чува во електронска база на податоци, како и во фотокопија односно печатена форма (*Прилог 1*).

Член 10

Анализа се прави од страна на координаторот, правникот и теренскиот асистент, која се врши преку:

- Проценка на собраните податоци (во поглед на квалитетот и важноста на податоците, како и доверливоста на изворот) преку разгледување на целокупната документација и разговор со клиентот;
- Класификација на случајот и донесување одлука за преземањето понатамошни правни дејствија;
- Информирање на клиентот и консултација, како и барање согласност за постапување по случајот;
- Нудење логистичка поддршка/асистенција или застапување пред здравствената установа/релевантната институција, во зависност од класификацијата и донесената одлука за случајот;
- Изработка на *Извештај* за донесените одлуки, постапки, одговори и решенија по случајот од страна на здравствената установа/релевантна институција;

– графички приказ на процесот: *Прилог 2* –

IV: ПРОЦЕС НА СТРАТЕШКА ЛИТИГАЦИЈА

Член 11

Анализата може да биде квантитативна и квалитативна, а претставува основа за *Мониторингот* на примената на законската регулатива како и за работата и функционирањето на здравствените установи/релевантни институции:

- квантитативна овозможува следење на појавата и зачестеноста на исти или слични случаи/постапки,
- квалитативната овозможува идентификување на повреди на правата.

Член 12

Од квантитативната анализа на документираните случаи, кога ќе се утврдат системски пречки во примената на одредени одредби од законската регулатива со кои се отежнува остварување на правата, се преземаат дејствија за поведување на законодавна иницијатива со цел донесување на измени/дополнувања преку кои ќе се овозможи институционално надминување на пречката.

Притоа се преземаат следните активности:

- се подготвува правна анализа и се идентификуваат спорните закони и нивната неусогласеност која се анализира од аспект на тековна, ретроактивна примена, како и усогласеност со уставни одредби,
- се обезбедуваат официјални статистички податоци од здравствени установи/релевантна институција во поткрепа на идентификуваната пречка, преку испраќање на Барања за информации од јавен карактер,
- се обезбедува експертска помош и се мобилизираат заинтересирани здруженија со цел дефинирање на чекори и аргументи за потребата од законодавната иницијатива,
- се поднесуваат ургенции до одговорните институции/установи,
- се спроведуваат медиумски активности заради алармирање на јавноста и вршење јавен притисок за постоење на пречката и потребата од нејзино надминување,

- се организираат средби со пратеници и координатори на пратенички групи при Собрание на РМ за обезбедување на поддршка за предложените измени/дополнувања,
- се организираат јавни средби, дебати за вклучување на пошироката јавност во разгледување на проблемот и предлогот за решение,
- се пишуваат предлог-амандмани и се поднесуваат до Собрание на РМ.

Член 13

Од квалитативната анализа на документираните случаи, за случаите каде има индикации дека е сторено кривично дело со кое е направена штета и загрозување на животот и здравјето на лицето, по основ на несовесно лекување болни или не-еднаков третман, кои произлегуваат од работењето и функционирањето на здравствена установа или релевантна институција, се преземаат дејствија за судска постапка. Основните податоци и информации се внесуваат во хронолошка **Табела за стратешки случај** која континуирано се надоградува врз основа на превземените дејствија со што се овозможува навремени и паралелни интервенции помеѓу повеќе вклучени страни.

Член 14

Стратешкиот случај се анализира во консултација со адвокатска канцеларија со цел подготовка за судска заштита и потпишување Договор за адвокатски услуги, и притоа се превземаат следните дејствија:

- се утврдува потребата од прибирање на дополнителни докази за започнување на судскиот процес,
- се пребарува релевантна пракса во базата на податоци на Европскиот суд за човекови права на Стразбур (HUDOC база),
- се пребарува релевантна судска пракса од македонскиот правен систем и меѓународните правни системи слични на македонскиот, со цел да се утврдат релевантни доказни средства кои може да се искористат во текот на застапувањето.

Судската заштита на случаите се обезбедува првично на национално ниво со искористување на сите домашни правни лекови, а во зависност од крајниот исход на постапките, законскиот рок за завршување на процесот и оствареното право, се преземаат мерки за заштита на правата пред меѓународните судски инстанции.

Член 15

Судската заштита се темели на две постапки, кривична и граѓанска.

- ❖ Кривичната постапка започнува по иницијатива односно пријава на три страни и тоа:
 - клиентот (личен интерес за остварување на индивидуални права),
 - здружението (општ интерес за остварување на права на целна група),
 - јавниот обвинител (службена должност за остварување на права од јавен интерес).

- ❖ Граѓанската постапка за утврдување на одговорност кај лицето - сторител на повредата/штетата, и тоа како:
 - паралелен процес преземен со кривичната постапка,
 - процес кој се презема независно од кривичната постапка.

За подготовка на тужбата за граѓанска одговорност се превземаат активности за вештачење со цел утврдување на степенот на одговорност кај лицето-сторител на повредата/штетата, додека правосилно завршената кривична постапка со која е утврдена вина исто може да служи како доказ во постапката.

V. ЧУВАЊЕ НА ДОБИЕНИТЕ ИНФОРМАЦИИ И ПОДАТОЦИ, МОНИТОРИНГ И РЕВИЗИЈА

Член 16

Сите добиени информации кои се анализираат, селектираат и документаат, се чуваат во согласност со законските прописи за заштита на личните податоци и прописите за архивирање и класифицирање.

Лицето чиј случај е документиран потпишува *Изјава за користење на личните податоци* согласно Законот за лични податоци, како и полномошно за овластување на застапник со цел преземање соодветни дејства кон повредата на правото (*Прилог 3*).

Член 17

Сите фази од процесот треба да бидат предмет на постојан мониторинг и оценување на нивната успешност заради овозможување услови за ревизија на системот на документирање и постапување по пријавените случаи во смисла на нивно полесно структурирање и идентификување на пречките/повредите на правата.

VI: ПРИМЕНА НА МЕТОДОЛОГИЈА

Член 18

Во изработка на Методологијата, земајќи ги предвид податоците, анализите и релевантното искуство, вклучени беа: Здружение Ромска Организација за Мултикултурна Афирмација РОМА С.О.С. Прилеп, Канцеларијата на Заменик Народен Правобранител –Битола, ЦРИС СТУДИОРУМ – Скопје.

Прва ревизија е направена во јуни 2011 година согласно потребите на здружението и стекнувањето на статус на овластено здружение за давање бесплатна правна помош.

Овој примерок на Методологија претставува втора ревизија изработена во консултација со Европски Центар за Правата на Ромите.

Член 19

Методологијата може да се менува или дополнува по оценка на членовите на РОМА С.О.С. - Прилеп.

Член 20

Методологија и нејзините прилози влегуваат во сила со денот на нејзиното потпишување од страна на извршниот директор на РОМА С.О.С.- Прилеп.

VII: ПРИЛОЗИ*Прилог 1. Форма и содржина на Досие за клиент***ДОСИЕ ЗА КЛИЕНТ БР.**

1. Лични податоци

- Датум на пријава:	
- Име и презиме:	
- Пол:	☐ женски ☐ машки
- Адреса на живеење:	
- Датум на раѓање:	
- Контакт тел:	
- ЕМБГ:	
- Број на лична карта:	
- Брачна состојба:	☐ немажена/неженет ☐ мажена/женет ☐ живее во заедница со партнер ☐ разведен/а ☐ вдовица/вдовец ☐ друго _____
- Образование:	☐ нема ☐ основно (завршено/незавршено) ☐ средно (завршено/незавршено) ☐ вишо/високо/постдипломски

2. Предмет на работа согласно Законската регулатива

- Правен совет
- Закон за здравствена заштита
- Закон за здравствено осигурување
- Закон за социјална заштита
- Закон за заштита на правата на пациентите
- Закон за бесплатна правна помош
- Закон за спречување и заштита од дискриминација
- Барање за лична документација
- Разно/друго _____

3. Начин на кој е добиена информацијата за случајот?

4. Образложение на проблемот и превземеното правно дејствије.

5. Појаснување на начинот на кој е понудена помош:

А) посета на здравствена установа/институција

Со кого _____

Б) посета на клиентот во домашни услови

В) пренесување на случајот на соработник

На кого _____

Г) Друго _____

Применета законска одредба/јавна политика:

6. Како е завршен случајот?

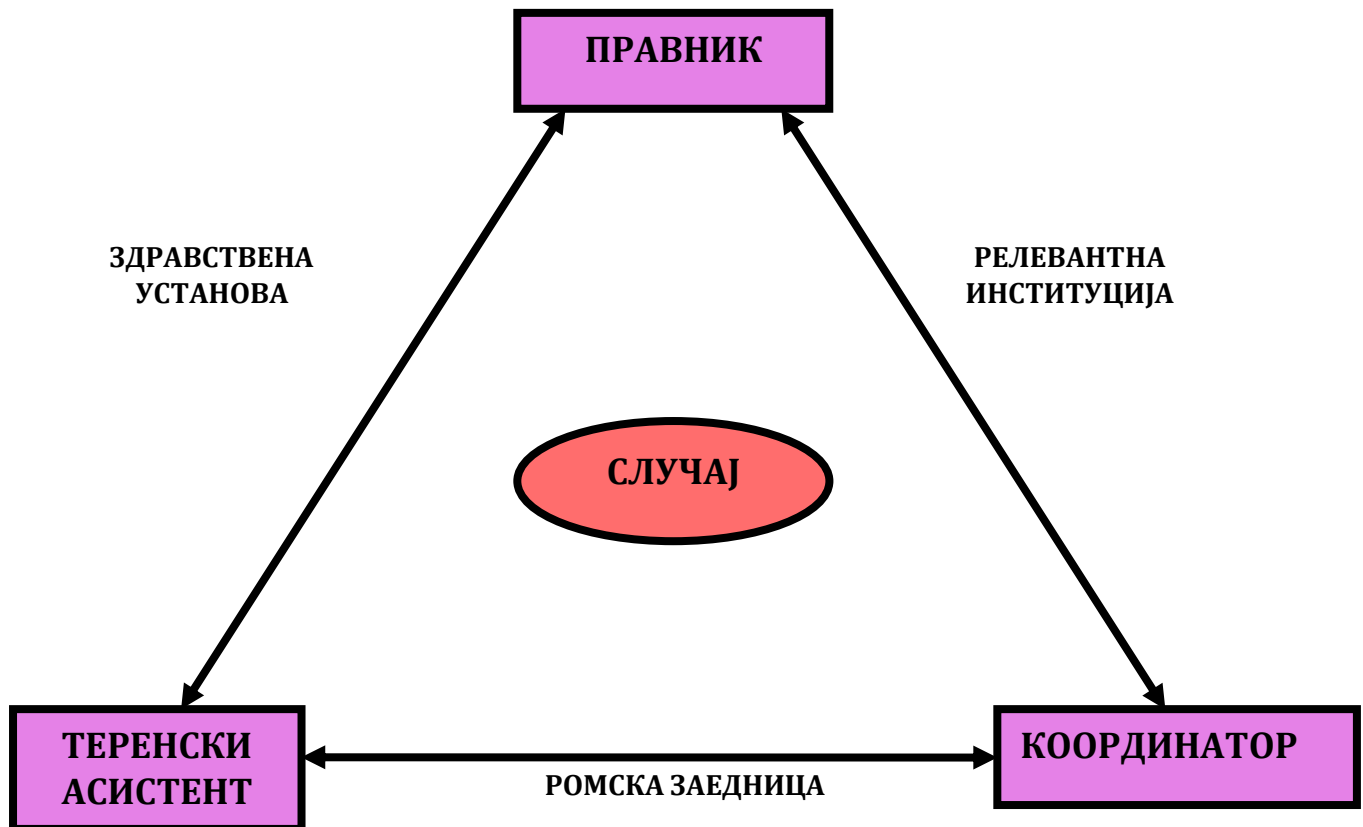
7. Предизвици или успеси потенцирани од овој случај.

Случајот го водел: _____

Случајот го верификувал: _____

Место и дата: _____

Прилог 2. Засегнати страни од прв степен при документирање и постапување по случај

Прилог 3. Форма и содржина на Изјава од клиентот**ИЗЈАВА**

Јас _____ долупотпишаниот/а _____ од _____, улица _____, со лк.рег.бр. _____ и ЕМБГ _____, давам согласност моите лични податоци да бидат обработувани и користени од страна на здружението РОМА С.О.С Прилеп лоцирано на ул. Дабничка бр. 31, а застапувано од страна на овластениот застапник Несиме Салиоска, во постапката _____ за _____ остварување _____ на _____ правото _____.

Согласно член 11 од Законот за заштита на личните податоци (Сл.весник на Р.М. 7/05 и 13/08) информиран/а сум од страна на правникот во здружението за целите на земањето на личните податоци, корисниците на моите лични податоци, задолжителноста на давањето на одговор на прашањата, можните последици ако не се даде одговор и за постоењето на правото на пристап до моите лични податоци.

Прилеп

Изјавил:

Контакт тел:

Образование:

**Ромска Организација за Мултикултурна Афирмација
РОМА С.О.С.**

www.romasoprilep.org

улица Дабничка бр.31

7500, Прилеп

тел/фах +389 48 429 328

е-маил: romasoprilep@yahoo.com